

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองพะวา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผู้ศึกษาได้ ค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยลำดับเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันและการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองพะวา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 1

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

3.2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามความพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3.3 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง

3.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

3.5 ทฤษฎีของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

4.1 ด้านวิชาการ

4.2 ด้านการวัดและประเมินผล

4.3 ด้านงบประมาณ

4.4 ด้านความสัมพันธ์ชุมชน

5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพปัจจุบันและการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองพะวา อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

สภาพทั่วไปของสถานศึกษา

โรงเรียนวัดหนองพะวา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูบุคลากร ทั้งสิ้น 33 คน เป็นข้าราชการครู 25 คน ครูจ้างด้วยงบประมาณ SP2 ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน ครูจ้างด้วยเงินอุดหนุน (รายหัว) ของโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูจ้างด้วยเงินรายได้สถานศึกษา จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ทั่วไป 2 คน ครูธุรการ จำนวน 1 คน และพนักงานเอกสาร 1 คน มีเขตพื้นที่บริการ 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ 4, 5, 8, 9, 11 และหมู่ 12 ทิศเหนือ ติดตำบลหนองบัว ทิศใต้ ติดตำบลตาขัน ทิศตะวันออก ติดตำบลชากบก และหนองบัว และทิศตะวันตก ติดตำบลหนองละลอก

ประวัติโรงเรียน ข้อมูลด้านการบริหาร

ชื่อ-สกุลผู้บริหาร

นายพงษ์ศักดิ์ สำเร็จกิจ

วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี (ทศ.บ.) สาขาการประถมศึกษา

ป.บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน

นายนิกร พรพงษ์ธรรม

โรงเรียนวัดหนองพะวา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2482 บนพื้นที่ธรณีสงฆ์ โดยมีนายชวน นาคเกษม และนายฉาบ คนทา ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับราษฎรได้ก่อตั้งอาคารเรียนชั่วคราวขึ้นในเนื้อที่ ของวัดหนองพะวา และเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2482 โดยมีนายช่วงเจียว แซ่เตย รักษาการแทนครูใหญ่

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนวัดหนองพะวา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

พันธกิจ (Mission)

1. จัดการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มี คุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัยและธรรมชาติของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

4. ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียนระดับปฐมวัย และระดับ การศึกษาภาคบังคับได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จากประสบการณ์จริง และฝึกทักษะ กระบวนการคิด

5. จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้จากแหล่งสารสนเทศ ต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ด้านการสื่อสารทั้งที่เป็นสากลและท้องถิ่นประเพณีวัฒนธรรมไทย เพื่อเตรียมพร้อมสู่ ประชาคมอาเซียน

7. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย

8. จัดสภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้

9. พัฒนาระดับการบริหารจัดการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพโดยชุมชน มีส่วนร่วม

ค่านิยม “ดี เก่ง มีความสุข และมีความเป็นไทย”

1. ดี หมายถึง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่หลักสูตรกำหนด

2. เก่ง หมายถึง มีสมรรถนะ 5 ข้อตามที่หลักสูตรกำหนด

3. มีความสุข หมายถึง มีสุขภาพกาย ใจ ที่แข็งแรงสมบูรณ์ ที่สามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

4. มีความเป็นไทย หมายถึง รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ ยัมไหว้ ทักทาย สืบสาน วัฒนธรรมไทยและอยู่อย่างพอเพียง

เป้าประสงค์หลัก (Goal)

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนทั้งปกติ พิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียมกันและทั่วถึง

2. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ และจุดเน้นที่ศึกษากำหนดโดยทุกช่วงชั้นมีผลสัมฤทธิ์ค่าเฉลี่ยทุกสาระวิชา สูงขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 4

3. จัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกในทุกกลุ่ม สาระวิชา

4. นักเรียนมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้

5. นักเรียนมีทักษะด้านการสื่อสารและการแสดงออกอย่างหลากหลายทั้งที่เป็นสากล และท้องถิ่นวัฒนธรรมประเพณีไทย

6. นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและสามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

8. มีอาคารสถานที่ได้มาตรฐานเพียงพอ สะอาดร่มรื่นและปลอดภัย

9. สถานศึกษามีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบได้มาตรฐานการศึกษา

แผนกลยุทธ์ ของการดำเนินงาน

ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับ โอกาส ในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษานับการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อการเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

นโยบายของโรงเรียน

1. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3. ส่งเสริมและพัฒนา การวัดและประเมินผลที่ดีมีคุณภาพตรงตามศักยภาพของผู้เรียน

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนระดับปฐมวัยได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ -- จิตใจ

สังคมสติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม

5. ส่งเสริมการผลิตและการจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย พร้อมการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้

6. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิต ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีความสุข

7. พัฒนาบุคลากรทุกคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

8. พัฒนาระบบนิเทศ ติดตามประเมินผล โดยใช้แผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือ
9. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านสถานที่ บริเวณและสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
10. ส่งเสริม พัฒนาและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์
11. ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายที่สะอาดแข็งแรง ปราศจากสารเสพติด
12. ส่งเสริมและพัฒนาการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย ด้านการระดม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม และความเป็นผู้นำ ผู้ตาม
13. ส่งเสริมและจัดกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน กีฬา ศิลปะ และดนตรี ให้มีมาตรฐาน
13. ส่งเสริมสนับสนุนความสามัคคีชุมชน โดยเน้นให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจากแนวคิดปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของ การปฏิรูป 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 90 อ้างถึงใน สิริพร สุมนดิษฐ์, 2549, หน้า 5) คือ ประกอบด้วย การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบบริหารจัดการนั้น ในส่วนแนวคิดพื้นฐานของการปฏิรูประบบบริหารจัดการ คือ “การคืนความรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด” ได้แก่ โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน และการกระจายอำนาจ การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน การกำหนดเกณฑ์แห่งความสำเร็จ การประเมินผลการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาลงไปสู่ โรงเรียนสถานศึกษาและชุมชน โดยความเห็นชอบ และเสนอแนะของคณะกรรมการ โรงเรียนสถานศึกษาและชุมชน โดยความเห็นชอบ และเสนอแนะของคณะกรรมการ โรงเรียนและการสนับสนุนของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด และคณะกรรมการการศึกษาการศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด และคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมเขต ซึ่งในปัจจุบันการจัดการศึกษาได้กระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่ การศึกษาทั้งหมด ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะจัดเขตพื้นที่ตามขนาดของจังหวัดนั้น ๆ เช่น จังหวัดใหญ่ ๆ ก็จะแบ่งเป็นหลายเขต ถ้าจังหวัดเล็กก็จะมีเขตพื้นที่เดียวหรือสองเขตเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 90 – 93)

1. กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 ที่ว่าด้วยระบบการบริหารจัดการ แนวคิดหลัก คือ การสร้างเอกภาพขององค์กร กำหนดนโยบาย และมาตรฐานการศึกษา โดยกระจายบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานไปสู่ สถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง และกำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 20 – 22) ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุน สถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวองค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่ หลากหลายคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กร เอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทน องค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

2. จัดระบบองค์กรกำกับดูแลการจัดการศึกษาเข้าด้วยกัน (มีผู้นำกลุ่มคนเดียว) โดยให้มี นักบริหารระดับจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลในภาพรวม โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะต้องมีการจัดองค์ประกอบใหม่ให้ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน นักธุรกิจ นักวิชาการ จากสถาบันการศึกษาระดับสูงเข้าร่วมด้วย หน่วยงานส่วนกลาง จะมีการกิจส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 21)

3. กำหนดให้มีมาตรการทางด้านกฎหมาย เช่น ออกพระราชบัญญัติ มติคณะรัฐมนตรี ขึ้นมาใช้บังคับให้หน่วยงานที่รับผิดชอบถือปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกัน เป็น ธรรมเนียมูญทางการศึกษา

ที่กำหนดขึ้นตอน วิธีการ มาตรการ ตลอดจนภารกิจรับผิดชอบไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เช่น พระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา แห่งชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ฯลฯ ซึ่งจะกำหนด ให้มีกรรมการว่าด้วยการปฏิรูปและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา กำหนดให้มีการจัดตั้งกรรมการที่ปรึกษาของสถานศึกษากำหนดให้มีเป้าหมายหลักทางการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีระบบการรายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาต่อองค์กรประชาชน เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ได้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาของชาติโดยทั่วหน้ากัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 21)

4. ปรับปรุงพระราชบัญญัติงบประมาณ ให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย ที่แท้จริงทางการศึกษา เพื่อขยายงบประมาณทางการศึกษาให้มีอัตราส่วนเพิ่มพูนขึ้น ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณ ให้จัดสรรตรงไปยังจังหวัดและสถานศึกษาด้วยระบบเงินอุดหนุนตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาที่มีกระบวนการจัดทำ และผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 21-22)

5. ปรับสภาพคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษา ให้เป็น องค์คณะบุคคลที่มีการจัดตั้งและกำหนดบทบาท ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ผู้นำชุมชน นักธุรกิจและองค์กรชุมชน ทั้งนี้ ประชานกรรมการจะมาจากฝ่ายผู้ปกครองและผู้นำชุมชน หรือภาคธุรกิจ ซึ่งสมาชิกในคณะกรรมการจะเลือกขึ้นเป็นประธานอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี ผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นเลขานุการคณะกรรมการนี้จะมีบทบาทรับผิดชอบในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน การอนุมัติหลักสูตร การประเมินผลการเรียน การประเมินของครู ให้ความเห็นชอบแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายของสถานศึกษา แสวงหาทรัพยากรและงบประมาณเพิ่มเติมให้สถานศึกษาให้ข้อเสนอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 22)

6. แนะนำในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประเมินผู้บริหารสถานศึกษา และการดำเนินการอื่น ๆ ตามระบบ การปรับปรุงและตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษานี้ จะได้รับ การฝึกอบรมก่อนเข้ารับหน้าที่ และจะได้รับเบี้ยประชุม และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น จากงบประมาณที่สถานศึกษาได้จัดตั้งไว้เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 22)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของคนอื่นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญที่สุดในด้านการพัฒนาต่างๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นการช่วยให้ประชาชนช่วยตนเองได้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนถือได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนา และผลของการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับประชาชน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเสน (2525, หน้า 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำการบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2541, หน้า 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้อการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ ควรจะต้องมีความตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

นิภาภรณ์ เกียรติสุข (2539, หน้า 7 อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2540) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนหรือคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้พัฒนาปัญญา ความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ดีนั้นอาศัยอยู่

จันทรา ฟ้ารุ่ง (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันกำหนดไว้

หรรษา นิลวิเชียร (2539, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ปกครอง ครูและบุคคลในชุมชนทำงานร่วมกัน นับตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การเรียนรู้และการตัดสินใจทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเด็ก

ไวท์ (White, 1982, p. 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำ และทำอย่างไร มิติที่สอง คือ การมีส่วนร่วม เสี่ยงสละ ในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วม ในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

เออร์วิน (Erwin, 1976, p. 138) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วม ความคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้ วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึงบุคคลให้ การอบรมเลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง ดูแลรักษา ส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนที่อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรืออุปการะได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือป้องกันแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ ตัวนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามความใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนด ไว้ใน หมวดที่ 1 บททั่วไป เกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5 - 6) ไว้ดังนี้

มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
มาตรา 9 (6) การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ มีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นสำหรับบทบาท ของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 2 สิทธิ และหน้าที่ ทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 7) ดังนี้

มาตรา 11 บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดการศึกษาให้บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแล ให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับตาม มาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ ยังมีบทบัญญัติ ไว้ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา ในหมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และหมวดที่ 8 ทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 11 - 27) โดยให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการรวมทั้ง หารวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล ดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษา

มาตรา 58 ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง

เบลล์ (Bell, 1973, p. 236 อ้างถึงใน บุญเรือน จันทะดี, 2547) ตระหนักถึงความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองต่อการพัฒนาสติปัญญา โดยเชื่อว่าการศึกษาในวัยเรียนผู้ปกครอง

ควรจัดเพิ่มเติมให้แก่เด็กที่บ้าน เป้าหมายของการศึกษาควรเป็นไปเพื่อการสร้างเจตคติต่อ การเรียนรู้ และสร้างความสามารถทางเชาว์ปัญญาและเพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการศึกษามี แบบแผนต่อไป จะเห็นว่าผู้ปกครองนับเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการดูแล อบรม เอาใจใส่นักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ฉะนั้นบทบาทสำคัญที่ผู้ปกครองพึงมีต่อนักเรียนมีหลายประการด้วยกัน พอสรุปได้คือ (วิจิต นิ่มนวล, 2547 ,หน้า 51-53)

1. บทบาทในการให้การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้นักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ดังนั้นผู้ปกครองจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนรวมทั้งให้การดูแล กำกับ ติดตามสนับสนุน ส่งเสริม และประทับประคองนักเรียนให้นักเรียนจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในภาคบังคับ มีทักษะ การดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

2. บทบาททางด้านเศรษฐกิจ ผู้ปกครองจะต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือทางด้าน การเงินมาใช้จ่ายสนองความต้องการพื้นฐาน ตั้งแต่อาหารการกิน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียน แม้ว่าปัจจุบันบางครอบครัวประสบกับภาวะเศรษฐกิจ ไม่ค่อยดีนักผู้ปกครองควรวางวิธีการในการใช้จ่ายอย่างประหยัด เช่นการสอนให้นักเรียน ในปกครองรู้จัก ฐานะ ความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว การรู้จักใช้จ่าย อย่างประหยัดคอดออม โดยเฉพาะผู้ปกครองก็จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี หรือนอกจากนี้อาจจะขอ สนับสนุนการศึกษาของ โรงเรียนหรือหน่วยงานของรัฐตามความเหมาะสม

3. บทบาทการให้ความรัก ความรักนับเป็นเรื่องที่สำคัญที่ไม่สามารถให้ทดแทนกันได้ โดยเฉพาะความรักจากบิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะ ความสำคัญของความรักจากบิดา มารดานั้น กัสตาโว (Gustavo, 1992) ได้ศึกษาจากเด็กดี และเด็กอันธพาล 500 คน สรุปได้ว่าเด็กจะ ดีได้ต้องได้รับความรักจากบิดา มารดา การเลี้ยงดูของมารดา วินัยจากบิดา และความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันของบิดามารดาซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการให้ความรักของครอบครัว ผู้ปกครองควรให้ความรักความเมตตาแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และประสบความสำเร็จในชีวิตได้

4. บทบาทในการให้ความปลอดภัย มนุษย์ทุกคนต้องการความปลอดภัย นักเรียน ก็เช่นเดียวกันต้องการได้รับการป้องกันจากภัยอันตรายทั้งปวง ผู้ปกครองจะต้องคำนึงถึง ความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งที่เป็นรูปธรรมนามธรรมและประธรรม เช่น ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ การทำร้ายทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม สิ่งเหล่านี้ บางครั้งผู้ปกครองจะละเลยหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลานักเรียนมีโอกาสดูเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ฉะนั้น ผู้ปกครองก็ควรจะติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ และคอยสอดส่องดูแลเพื่อจะได้ป้องกันแก้ไขได้ทันเวลา

5. บทบาทในการสนทนา การสนทนาเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตครอบครัว ในปัจจุบันเพราะในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกมีผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของนักเรียน บางครั้งอาจทำให้เกิดความเครียด เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองควรรหาโอกาส สนทนากับนักเรียน บ้างเป็นต้นว่า การสนทนา พูดคุย การออกกำลังกาย หรือการสนทนาอื่น ๆ ร่วมกันเพื่อที่จะให้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น

6. บทบาททางด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ปัจจุบันนักเรียนมีความเชื่อว่า ตนเองเป็นพุทธศาสนิกชน เพราะว่าเกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ หรือบางคนนับถือศาสนาอื่น ๆ ผู้ปกครองควรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาทุกศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการที่จะทำความดี นอกจากนี้ผู้ปกครองควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงามในทางที่ถูกต้องและที่สำคัญ ปัจจุบันนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ลดน้อยลง อาจเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ มากมาย ประกอบกับนักเรียนไม่รู้วิธี คิด ดังนั้นผู้ปกครองควรที่จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม โดยไม่ปล่อยให้ เป็นภาระของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว

7. บทบาทในการอุทิศเวลา ปัจจุบันผู้ปกครองมักพูดเสมอว่าไม่มีเวลา ทั้งภาระต่าง ๆ ให้กับครูบ้าง คนใช้ในบ้านบ้าง หรือปล่อยให้เด็กเรียนอยู่ตามลำพัง ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้นักเรียนขาดความรัก ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น ทำให้นักเรียนอาจตัดสินใจทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องกว่าผู้ปกครองจะรู้ก็อาจจะสายเกินไปยากแก่การแก้ไข ดังนั้น ผู้ปกครองควรอุทิศเวลา ความทุกข์ สุข ของนักเรียนบ้าง เพื่อที่จะได้ทราบถึงทุกข์ สุข หรือปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ทันเวลา

บทบาทต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นนี้ล้วนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน หากนักเรียนเติบโตมากับครอบครัวที่ผู้ปกครองรู้ถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ นักเรียนคนนั้นก็จะมีโอกาสที่ดีกว่าคนอื่นและสามารถเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีของชาติได้ แต่ปัญหาที่พบอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของนักเรียนแต่ก็จะไม่ค่อยอุทิศเวลาให้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองมักจะมอบให้เป็นภาระของโรงเรียน ให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการแก้ไข ประกอบกับผู้ปกครองบางคนไม่รู้วิธีการที่จะดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ฉะนั้นผู้ปกครองจะต้องดูแลเอาใจใส่ ปลูกฝังในสิ่งที่ดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนเพื่อที่นักเรียนจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไปอีกด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

กัญชรส เนตรนุช (2545, หน้า 38 – 39 อ้างถึงใน ปรีชา บุลวัน, 2552, หน้า 26)

ได้กล่าวว่าการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เกิดผลดี ดังต่อไปนี้

1. ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น
2. นักเรียนมีเจตคติ และความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีมากขึ้น
3. อัตราการออกกลางคันของนักเรียนลดลง
4. การขาดเรียนของนักเรียนลดน้อยลง
5. อัตราการจบการศึกษาสูงกว่ากำหนดของนักเรียนลดน้อยลง
6. นักเรียนที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงมีโอกาสสำเร็จการศึกษามากขึ้น
7. นักเรียน ผู้ปกครอง และครูมีการรับรู้เกี่ยวกับบรรยากาศภายในห้องเรียนในทางที่ดีมากขึ้น
8. ครูมีความพึงพอใจต่องานของตนเองเพิ่มมากขึ้น
9. ผู้ปกครองเข้าใจปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน ได้ดียิ่งขึ้น
10. โรงเรียนได้รับการประเมินว่าประสบความสำเร็จในการให้การศึกษาแก่เด็กมากขึ้น

เดคเคอร์ (Decker and Decker, 1984 อ้างถึงใน ประจวบ อุ่นน้อย, 2547, หน้า 38)

ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เด็กที่ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีความรู้สึกปลอดภัยขณะที่อยู่ในโรงเรียนมากกว่าเด็กอื่น ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคลากรในโรงเรียน จนเด็กรู้สึกเหมือนอยู่กับผู้ใหญ่ที่ตนเองมีความคุ้นเคยด้วย
2. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนในการจัดการศึกษามีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
3. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีความสามารถ ทางสติปัญญา และความพร้อมมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
4. เด็กที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม
5. การที่ผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเด็ก ทำให้เด็กมีระดับสติปัญญาสูงขึ้น
6. เด็กจะมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากการที่ได้มี โอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่มีภูมิหลังต่างกัน

7. การได้เห็นผู้ปกครองทำงานร่วมกับบุคลากรใน โรงเรียนจะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดี กับผู้ปกครอง บุคลากร และ โรงเรียน

เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1980 อ้างถึงใน วรรณาท รักษกุลไทย, 2537, หน้า 171) ได้สรุป รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในประเด็นที่สำคัญ คือ

1. เด็กจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น หากผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน โรงเรียน
2. ครอบครัวแม่ไม่ใช่ โรงเรียนก็เป็นสภาพแวดล้อมทางการศึกษาแห่งแรกของเด็ก
3. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีการวางแผนที่ดี และมีการติดตามที่ดี
4. เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และเป็นชนกลุ่มน้อยจะได้รับผลประโยชน์ เพิ่มขึ้น ถ้าผู้ปกครองของพวกเขามีส่วนร่วมใน โรงเรียน และผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐาน การศึกษาสูง ที่จะทำให้เกิดความแตกต่างกัน

ทฤษฎีของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ศิริวรรณ เสรีรักษ์ (2539, หน้า 71 –73 อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2540) ได้กล่าวถึงทฤษฎี การมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้การพูด หรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือ และการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วม โดยเฉพาะถ้าเรื่องที่เกี่ยวข้อง นั้นเป็นไปตามความต้องการ ก็ย่อมจะส่งผลให้บุคคลเกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด
2. ทฤษฎีการสร้างขวัญคนในชาติ คนเรามีความต้องการทั้งกายและใจ ถ้าคนเรามีขวัญ ดีผลการทำงานก็จะดีไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตที่แสดงออกในรูป พฤติกรรมต่าง ๆ
3. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม ปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมก็คือ การสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมให้เกิดขึ้นซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่เป็นตัวเอง ตัวที่จะอุทิศหรือเน้น คำนิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพึงพอใจในชาติของตนเอง
4. ทฤษฎีสร้างผู้นำ การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าหมาย ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดี
5. ทฤษฎีการใช้วิธี และระบบทางการบริหาร การใช้ระบบบริหารในการระดม ความร่วมมือเป็นวิธีง่าย ๆ เพราะใช้กฎระเบียบแบบแผนในการดำเนินงานในเรื่องของการบริหาร ธรรมชาติของคน ถ้าทำงานด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรักแต่ถ้าไม่

ควบคุมเลยก็จะไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็น การใช้แบบบริหารราชการเป็นการย่ำให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

เบอร์ลา, เฮนเดอร์สัน และเคริวสกี (Berla, Henderson & Kerewski, 1989, unpagged)

ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการให้การศึกษาไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรกำหนดการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมให้เป็นนโยบายของทางโรงเรียน
2. โรงเรียนควรทำให้เกิดความแน่ใจว่า ในโรงเรียนนั้นจะต้องมีคนอย่างน้อยหนึ่งคนที่รู้จัก นักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี
3. โรงเรียนต้องสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และรักษามิตรภาพนั้นไว้ให้ได้ตลอดไป
4. โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองกับผู้ปกครอง ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันบ้าง
5. โรงเรียนควรจ้างเจ้าหน้าที่ทำงานเต็มเวลาไว้คนหนึ่ง เพื่อติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองโดยเฉพาะ
6. โรงเรียนควรจัดให้มีห้องพักรับผู้ปกครองขึ้นภายในโรงเรียน
7. โรงเรียนจะต้องรู้ว่าผู้ปกครองต้องการที่จะได้รับบริการอะไรจากทางโรงเรียนบ้างและพยายามหาทางสนองความต้องการนั้น ๆ ให้ได้
8. ในกรณีที่ผู้ปกครองเป็นชนกลุ่มน้อยที่ต่างวัฒนธรรมออกไปและมีข้อจำกัดทางภาษาโรงเรียนควรจัดให้มีล่ามไว้บริการ

ธีรภัทร์ เจริญดี (2542, หน้า 16 อ้างถึงใน ปรีชา पुलัน, 2549, หน้า 9) กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองในการส่งเสริมลูกของตนเองไว้ดังนี้

1. ผู้ปกครองจะต้องรู้ว่า ตนเองเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการช่วยให้เด็กพัฒนาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง ความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการแสดงออก และการรับฟังด้วยการให้ของเล่น ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าอย่างเหมาะสม ผู้ปกครองต้องรู้จักเลือกของเล่นและของใช้ที่เหมาะสมให้กับเด็ก จะช่วยเด็กในการพัฒนาความสามารถได้มาก
2. ผู้ปกครองจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านของเด็ก และเห็นความสำคัญของพัฒนาการมากขึ้น
3. ผู้ปกครองต้องการเครื่องมือสื่อสารทางภาษา เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่ผู้ปกครองต้องสื่อสารทางภาษากับเด็กที่ยังไม่รู้ภาษามากนัก เครื่องมือสื่อสารทางภาษาจะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กให้เด็กสนุกกับการเรียนรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ

4. บ้านเป็นแหล่งประสบการณ์ที่สำคัญของเด็ก ผู้ปกครองจะต้องรู้ถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมประจำวันในบ้านให้แก่เด็กเพื่อใช้เป็นแหล่งกระตุ้นการเรียนรู้ และให้เด็กได้มีโอกาสได้แก้ปัญหา รวมทั้งเป็นการให้ประสบการณ์ทางสังคม เช่น การทำอาหาร การจับคู่ ถูงทำ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กได้

5. ทักษะในการสังเกต จะทำให้ผู้ปกครองมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องรู้จักสังเกตการเจริญเติบโตของเด็กในทุก ๆ ด้านซึ่งจะทำให้เข้าใจเด็กมากขึ้น และเป็นแนวทางในการช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้พัฒนาต่อไปโดยเฉพาะในด้านความสามารถของเด็กและความพร้อม

จอร์ และเดวิด (Goetsch & David, 1994, p. 10 อ้างถึงใน อรรถพร ผดุงศักดิ์ชยกุล, 2547) กล่าวว่า แนวคิดการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร ประกอบด้วย การเน้นลูกค้าภายในและภายนอก องค์กร การมุ่งเน้นคุณภาพ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ความมุ่งมั่นในระยะยาว การทำงานเป็นทีม การปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การให้การศึกษและการฝึกอบรมบุคลากร การให้ให้อิสระในการคิด การมีอุดมการณ์ขององค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากรและการให้อำนาจปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การพัฒนาคุณภาพนักเรียนจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนซึ่งดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดตรงจากครูที่ปรึกษา ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมเพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

ด้านวิชาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ ดังนี้

กมล สุตประเสริฐ (2544, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารงานด้านวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

ธรรมรส โชติคุณุช (2544, หน้า 7) กล่าวว่า การบริหารงาน วิชาการ หมายถึง การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ และงานด้านการวัดผลและประเมินผล

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545, หน้า 142) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานสำคัญ และเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา คือ มุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพมีความรู้ ความสามารถ มีจริยธรรมและคุณธรรมที่สังคมต้องการและตามหลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการยังเป็งานที่บ่งชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารอีกด้วย หากมองในแง่กระบวนการดำเนินงาน การบริหารงานวิชาการหมายถึง กระบวนการบริหาร กิจกรรมทุกชนิด ในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนประเมินผลการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ขอบข่ายของงานวิชาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการไว้ ดังนี้

กมล สดประเสริฐ (2544, หน้า 9 - 17) ได้กำหนดขอบเขตงานวิชาการไว้ 9 ด้าน คือ

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
6. การบริหารการวิจัย และพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ

ขอบเขตของงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งได้ 6 ด้าน

(คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 14 - 20)

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การบริหารงานวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
5. การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

6. การสร้างบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ (2546, หน้า 1 - 6) ได้กำหนดเป็นขอบข่ายของงานวิชาการไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การนิเทศภายใน
4. การวัดและประเมินผลการศึกษา
5. การประกันคุณภาพการศึกษา

ความสำคัญของงานวิชาการ

ธรรมรส โชติคุณุช (2544, หน้า 20 - 24) กล่าวว่า โดยแท้จริงแล้วงานบริหารสถานศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ภาระหน้าที่ของผู้บริหารและงานที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติย่อมต้องมิงงานทุกอย่างที่เหมือนกันทั้งสิ้น โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณส่วนงานอื่น ๆ นั้น ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน มีผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ยึดถืองานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการจะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ (Effective School) ได้ตรงกันข้ามกับผู้บริหารที่ไม่เห็นความสำคัญของงานวิชาการ อาจเป็นเพราะไม่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางวิชาการ มองเห็นงานอื่นสำคัญกว่างานวิชาการ จึงไม่สามารถที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ดังนั้นองค์กรที่มีสถานศึกษาอยู่ในสังกัด จึงต้องมีการกำหนดขั้นตอนในการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นผู้บริหารสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญรับผิดชอบสูงสุดทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

สรุปว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ถือเป็นงานหลักที่มีความสำคัญของโรงเรียน ซึ่งมีขอบเขตงานอย่างกว้างขวาง จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องกระจายอำนาจในการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องทำงานให้เป็นอย่างที่คิดต่อครู อาจารย์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ปฏิบัติงานร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด งานด้านวิชาการ ถือเป็นงานสำคัญของโรงเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ในทุกๆ ด้าน เพราะว่างานวิชาการจะพัฒนาสติปัญญา พัฒนาความคิดของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสังคม

ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดการประเมินผลเป็นขอบข่ายของงานวิชาการด้านหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอน ใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, 24-25)

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติในการถือปฏิบัติร่วมกัน และประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้

ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ทราบผลสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนว่ามีผลสัมฤทธิ์เพียงใด ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2544, หน้า 24) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่เห็นข้อมูลประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการ จะต้องทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอกเพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินการเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการทำงาน คือ ความสมบูรณ์ของกระบวนการวัดผลและประเมินผล สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านการวัดผลและประเมินผลนั้น ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่แต่ละช่วงชั้นย่อมมีความคิดเห็น ค่านิยม ทักษะคิดต่อการศึกษาดแตกต่างกัน (บุญเรือน จันทะดี, 2547, หน้า 44)

พอสรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ และพัฒนาการต่าง ๆ ของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรเพื่อนำผล ไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียน จะต้องมีการจัดการเป็น

ระบบและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ สามารถรับรองการประเมินภายในและประเมินภายนอกตาม ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้

ด้านงบประมาณ

งบประมาณ หมายถึง แผนเบ็ดเสร็จ ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงินแสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะหนึ่ง รวมถึงการกะประมาณการบริหารกิจกรรม โครงการและค่าใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน การดำเนินงานให้บรรลุตามแผนนี้ ย่อมประกอบด้วย การทำงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) การจัดเตรียม (2) การอนุมัติและ (3) การบริหาร

งบประมาณด้านการศึกษา หมายถึง รายการรับ หรือจ่ายเงินงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการศึกษา เช่น การจัดทำงบประมาณด้านการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือจะเป็นการจัดทำการประมาณการรายรับ - รายจ่ายของสถานศึกษาอื่น ๆ เป็นต้น

ความสำคัญและประโยชน์ของงบประมาณ

งบประมาณมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร หน่วยงานสามารถนำเอางบประมาณมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า มีความสำคัญดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารหน่วยงาน ตามแผนงานและกำลังเงินที่มีอยู่โดยให้มีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้เพื่อป้องกันการรั่วไหลและการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นของหน่วยงานลดลง
2. ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหน่วยงาน ถ้าหน่วยงานจัดงบประมาณการใช้จ่ายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่หน่วยงานและสังคมโดยหน่วยงานต้องพยายามใช้จ่ายและจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพไปสู่โครงการที่จำเป็น เป็น โครงการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าของหน่วยงาน
3. เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากทรัพยากรหรืองบประมาณของหน่วยงานมีจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรหรือใช้จ่ายเงินให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนในการใช้และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้าน และมีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรนั้น ๆ ด้วย เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเวลาเร็วที่สุด และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด
4. เป็นเครื่องมือกระจายทรัพยากร และเงินงบประมาณที่เป็นธรรม งบประมาณสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมไปสู่จุดที่มีความจำเป็น และทั่วถึงที่จะทำให้หน่วยงานนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ งานและผลงานของหน่วยงาน เนื่องจากงบประมาณเป็นที่รวมทั้งหมดของแผนงานและงานที่จะดำเนินการในแต่ละปีพร้อมทั้งผล ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นหน่วยงานสามารถใช้งบประมาณหรือเอกสารงบประมาณที่แสดงถึงงานต่าง ๆ ที่ทำเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ

ลักษณะของงบประมาณที่ดี

งบประมาณที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ควรจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมของเงินงบประมาณทั้งหมด ปกติกรใช้จ่ายเงินงบประมาณควรจะใช้จ่ายและพิจารณาจากศูนย์ หรือแหล่งรวมเดียวกันทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อจะได้มีการพิจารณาเปรียบเทียบการใช้จ่ายในแต่ละรายการ หรือทุก โครงการว่ารายการใดมีความสำคัญจำเป็นมากกว่ากัน หากรายการใดมีความสำคัญ และจำเป็นมาก ก็ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายมาก ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรมในการจัดสรรเงินงบประมาณทุกโครงการ ควรมีสิทธิเท่า ๆ กัน ในการเสนอเข้ารับพิจารณา ในการจัดสรรงบประมาณพร้อมกัน เพื่อจะได้มีการประสานงานและ โครงการเข้าด้วยกัน ป้องกันมิให้มีการทำงานหรือ โครงการซ้ำซ้อน อันจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ ดังนั้นจึงไม่ควรแยกการพิจารณางบประมาณไว้ในหลาย ๆ จุด หรือหลายครั้งซึ่งจะก่อให้เกิดการพิจารณาที่ต่างกันและไม่ยุติธรรมแต่อย่างใดก็ตาม ในบางโอกาสก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องแยกตั้งเงินไว้ต่างหากเป็นงบพิเศษ นอกเหนือจากงบประมาณ เช่น งบกลาง งบราชการลับซึ่งถ้ามีจำนวนไม่มากเกินไปก็มักจะไม่นับถึยังช่วยให้เกิดความสะดวกบางอย่างด้วย แต่ถ้าการตั้งงบพิเศษมีมากเกินไปจะเกิดผลเสียต่อการบริหารงบประมาณ เพราะจะทำให้เกิดโอกาสแยกเงินมาใช้จ่ายได้ง่ายขึ้น และยังทำให้การบริหารงบประมาณเป็นไปแบบไม่มีแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน

2. มีลักษณะของการพัฒนาเป็นหลัก งบประมาณที่ดีควรจะดำเนินการจัดสรรโดยยึดหลักการพัฒนาเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด จึงควรมีการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามหลักการพัฒนาที่ดีว่าด้าน ไหนควรมาก่อนหลังตามสถานการณ์และความจำเป็น

3. การกำหนดเงินต้องสอดคล้องกับปัจจัยในการทำงาน การจัดงบประมาณในแผนงานต้องมีความเหมาะสมให้งานนั้น ๆ สามารถจัดทำกิจกรรมได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การกำหนดเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับต้องสอดคล้องกับงบประมาณและความเป็นไปได้

4. มีลักษณะที่สามารถตรวจสอบได้ หรือเป็นเครื่องมือที่จะใช้ตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานได้ การจัดงบประมาณในแผนงานต่างควรมีรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพอเพียง และเกิดผลเป็นรูปธรรม

5. มีระยะเวลาดำเนินงานที่เหมาะสม ตามปกติงบประมาณที่ดีควรมีระยะเวลาเหมาะสมตามสถานการณ์ ไม่สั้นไม่ยาวเกินไป โดยทั่วไปจะใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี การเริ่มต้นใช้งบประมาณจะเริ่มในเดือนใด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน เช่น งบประมาณแผ่นดิน เริ่มเดือนตุลาคม ถึงเดือนกันยายน ของปีต่อไป งบประมาณเงินรายได้ของสถานศึกษา ใช้ตามปีการศึกษา เป็นต้น

6. มีลักษณะช่วยให้เกิดการประหยัด ในการทำงบประมาณ ควรพยายามให้การใช้จ่ายเงินตามโครงการต่าง ๆ ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยพยายามไม่ให้มีการใช้จ่ายเกินความจำเป็น ฟุ่มเฟือย หรือเป็นการใช้จ่ายที่สูญเปล่า ไม่เกิดประโยชน์คุ้มค่า

7. มีลักษณะชัดเจน งบประมาณที่ดีควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เน้น ถึงความสำคัญแต่ละโครงการได้ดี ไม่คลุมเครือ ง่ายต่อการพิจารณาวิเคราะห์ และเป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปปฏิบัติด้วย

8. มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ งบประมาณที่ดีจะต้องเป็นงบประมาณที่มีความถูกต้องทั้งในรายละเอียดทั้งในด้านตัวเลขและรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ หากงบประมาณมีข้อบกพร่องในด้านความถูกต้อง ซึ่งอาจเกิดจากความผิดพลาดหรือความไม่รอบคอบก็ตามอาจเกิดผลเสียหายขึ้นได้ และต่อไปงบประมาณอาจไม่ได้รับความเชื่อถือ

9. จะต้องเปิดเผยได้ งบประมาณที่ดีจะต้องมีลักษณะที่สามารถจะเปิดเผยแก่สาธารณะหรือผู้เกี่ยวข้องทราบได้ ไม่ถือเป็นการลับ เพราะการเปิดเผยเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์และโปร่งใสในการบริหารหน่วยงาน

10. มีความยืดหยุ่น งบประมาณที่ดีควรจะยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นหากจัดวางงบประมาณไว้อย่างเคร่งครัดจนขยับไม่ได้ อาจจะทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการทำงานเพราะลักษณะของการทำงบประมาณเป็นการวางแผนการทำงานในอนาคต ซึ่งอาจมีปัจจัยอื่นมากระทบทำให้การบริหารงบประมาณผิดพลาด และอย่างไรก็ตามถ้ามีความยืดหยุ่นมากก็อาจเกิดปัญหาการใช้งบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพ

11. มีความเชื่อถือได้ในแง่ความบริสุทธิ์ งบประมาณที่ดีต้องสามารถตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทุจริต ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเชื่อถือได้ ประหยัด และตรงตามวัตถุประสงค์ข้อจำกัดของงบประมาณ

เนื่องจากงบประมาณเป็นแผนงานแสดงออกถึงความต้องการของหน่วยงานในอนาคต ในการใช้จ่ายเงินเพื่อการดำเนินงานต่าง ๆ และงบประมาณเป็นการประมาณการรายรับและรายจ่ายที่ได้มา และจ่ายไปในอนาคต ดังนั้นงบประมาณจึงยังไม่สมบูรณ์แน่นอนว่าจะจะเป็นไปตามนั้น การดำเนินงานในเรื่องงบประมาณอาจต้องถูกระทบกระเทือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะทำให้

การจัดสรรงบประมาณไม่เป็นตามที่วางแผนไว้ การบริหารงานของหน่วยงานในเรื่องงบประมาณนั้นมีความสำคัญ และเป็นตัวการที่กำหนดการบริหารงบประมาณว่าจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว หากผู้บริหารและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความรอบรู้ เข้าใจถึงระบบและกลไกงบประมาณดีแล้ว การจัดทำและการบริหารงบประมาณเพื่อไปสู่เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จะทำได้ และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในการบริหารงบประมาณต่อไป

ด้านความสัมพันธ์ชุมชน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นสถาบันพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน เป็นองค์กรและตัวกลางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอีกด้วย โรงเรียนแต่ละโรงเรียนในชุมชนต่างมีจุดมุ่งหมาย ความต้องการ และรูปแบบเฉพาะของตนในแต่ละสังคม ศาสนา และอาชีพ ชุมชนนั้นมีหน้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพของชุมชนนั้นๆ หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนจะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมเด็กแต่ละคน ชุมชนอาจให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ เช่น การให้ความช่วยเหลือสวัสดิการนักเรียน การให้บริการแนะแนวอาชีพ การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในการจัดการศึกษา โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความรู้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2532, หน้า 8-12 อ้างถึงใน อรรถพร ผดุงศักดิ์ชยกุล, 2547, หน้า 20-21)

การพัฒนาชุมชนใน 4 ด้าน คือ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกายและด้านสังคมให้สามารถพัฒนาคุณภาพของตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุขและสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศแบบพอเพียง เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน โดยเน้นความสมดุล 4 ประการ กล่าวคือ ความสมดุลระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสมดุลระหว่างการใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยและความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกับการพึ่งตนเอง โดยรูปแบบของการจัดการศึกษา (พิณสุดา สิริรังศรี และสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2541, หน้า 36-37) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนและชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยกัน ต้องมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา บุคลากรในชุมชนให้เป็นคนดี มีความรู้และมีคุณธรรม เพื่อที่บุคคลเหล่านี้จะได้พัฒนาชุมชนต่อไป

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองพะวา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยะเวลาของ เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของผู้ปกครอง มีรายละเอียดดังนี้

เพศของผู้ปกครอง

เพศ เป็นตัวแปรที่สำคัญซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพศชายและเพศหญิงจะมีความคิดทัศนคติในบางเรื่องแตกต่างกัน รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูบุตร ความสนใจเอาใจใส่บุตรอาจจะต่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปัจจัยด้านเพศจึงน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ดังแนวคิดของคูฟแมน (Koufman, 1949, หน้า 7) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ที่ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าเป็นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ 2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม 3) ปัจจัยในการสื่อสาร ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปนัดดา พุทธินันท์ (2549, หน้า 65) ศึกษาความต้องการและการได้มีส่วนร่วมผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ปกครองที่เป็นเพศชายและเพศหญิงจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนแตกต่าง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิมาลย์ โยมนิ (2545) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน โรงเรียนมณีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองเพศหญิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านวิชาการและพฤติกรรม ในภาพรวมมากกว่าผู้ปกครองเพศชาย

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเพศของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเพศมาศึกษาในครั้งนี้

อายุของผู้ปกครอง

อายุ เป็นตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน เนื่องจากคนที่มีอายุแตกต่างกันย่อมมีประสบการณ์และความสามารถในการบางเรื่องแตกต่างกัน ตามความเชื่อของคนสังคม ที่ว่าคนที่มีอายุมากกว่ามักจะมีประสบการณ์หลากหลายและเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนอายุน้อยกว่า ดังนั้นความแตกต่างในเรื่อง

อายุของผู้ปกครองน่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาภัทร ม่วงแก้ว (2552) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครอง ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรกมล ใจช่วย (2554) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัด โขดทิมทาราม สังกัดเทศบาลนครระยอง พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการส่งเสริม การเรียนรู้ให้กับนักเรียนต่างกัน

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอายุของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผล ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรอายุมาศึกษา ในครั้งนี้

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีส่วน สำคัญเนื่องจากการศึกษาทำให้คนมีความรู้ เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่และมี ส่วนร่วมในสังคมที่ตนเองอยู่ได้ดีขึ้น เนื่องจากระดับการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทักษะคิด ค่านิยม แนวความคิดและความเชื่อของบุคคล คนในชนบทมักยกย่องคนที่มีความรู้ และยอมปฏิบัติตามเพราะเขาถือว่า คนที่มีการศึกษาสูงย่อมจะมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายด้วย ซึ่งเขาอาจจะคาดการณ์ต่าง ๆ ได้กว้างกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย สอดคล้องกับงานของประสิทธิ์ วิเศษ (2554) พบว่า ผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) โดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญา จันทร์รักษา (2540, หน้า 49-52) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มี ระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่างกัน ผู้ปกครองที่มีระดับ การศึกษาสูงกว่ามีการคาดหวังต่อการจัดการศึกษาสูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยกว่า สอดคล้อง กับงานวิจัยของ วังณา ดังทัดสวัสดิ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนอนุบาล ในการมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน โรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการมีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่าระดับการศึกษามีผลต่อความคิดเห็นทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ของผู้ปกครอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้น ระดับการศึกษาจึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ และได้นำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สิริพร สุมนดิษฐ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์สื่อสารสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ด้านวิชาการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตรวจดูแบบฝึกหัด และงานนักเรียนที่ได้รับตรวจสอบจากผู้สอนครบถ้วน และถูกต้อง การติดตามผลการเรียนและแสดงความคิดเห็นในสมุดรายงานประจำตัวเป็นอันดับสอง และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีส่วนร่วมเป็นอันดับสุดท้าย 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน โดยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการสนับสนุนให้นักเรียนมาโรงเรียนทุกวันและเป็นคนตรงต่อเวลาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสามัคคี ประหยัด อดออม และส่งเสริมให้นักเรียนทำการบ้านและส่งงานทุกชิ้นตามกำหนด ให้ความสนใจติดต่อพบปะครูเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนเป็นอันดับสุดท้าย 3) ด้านร่วมลงทุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นร่วมลงทุน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อจัดหาทุนจากแหล่งทุน และร่วมประชาสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้ร่วมทุนหรือการพัฒนาโรงเรียน บริจาคทรัพย์สินในการพัฒนาโรงเรียน และการบริจาควัสดุสิ่งของให้แก่โรงเรียนเป็นอันดับสุดท้าย

จิตติมาพร เจริญวงศา (2549) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน โรงเรียนวัดศรีสุदारาม สำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนด้านพฤติกรรมผู้เรียนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล ด้านวิชาการ และด้านสวัสดิการและอาคารสถานที่ ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

บุญเพ็ง กุละนาม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนการจัดการศึกษาและด้านการจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ รายได้ อาชีพ และวุฒิการศึกษาพบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 รายได้โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งด้านการจัดการศึกษาและด้านการเรียนการสอน

มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ในด้านอาชีพและวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

ทิพย์ทิพา วุฒิวัย (2551) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านวิชาการเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านกิจการนักเรียน และด้านบริหารทั่วไปตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเรียนในระดับชั้นเรียน ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการของโรงเรียนลาดบัวหลวง ไพโรจน์วิทยา อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนผู้ปกครองที่มี เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน ลาดบัวหลวง ไพโรจน์วิทยา อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน

บุญฤทธิ์ เคื่อนกลาง (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนบ้านลาดใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านลาดใหญ่อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบำรุงรักษาศิลปะ และวัฒนธรรม และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ส่วนด้านบริหารจัดการ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มี อายุ สถานภาพ การสมรส และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านลาดใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ขณะที่ผู้ปกครองที่มี เพศ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลลาดใหญ่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านลาดใหญ่ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ณัฐนิชานันท์ พิมพ์ทอง (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงาน โรงเรียนบ้านทับร้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษา โรงเรียนบ้านทับร้าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนบ้านทับร้าง จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารงานวิชาการและงานบริหารบุคคล แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนบ้านทับร้าง จำแนกตาม

วุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนบ้านทับร้าง จำแนกตามอาชีพ พบว่า โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการบริหาร โรงเรียนบ้านทับร้าง จำแนกตามรายได้ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จินพร เพ็ชรฉกรรจ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด การบริหาร โรงเรียนระยองวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนระยองวิทยาคม โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนระยองวิทยาคม จำแนกตาม เพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียนระยองวิทยาคม จำแนกตาม วุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้าน งบประมาณ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

บริตติงแฮม (Brittingham, 1998) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะของ การมีส่วนร่วม ของโรงเรียนครอบครัวและชุมชนที่ประสบความสำเร็จพบว่า ผู้ปกครอง มีความสำคัญต่อ การจัดการศึกษาที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้อง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร และผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ผู้ปกครองและชุมชน ต้องตระหนักคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านสังคม อารมณ์ และความก้าวหน้าทางด้าน วิชาการของเด็ก

ทาแมน (Thaman, 1998) ศึกษาเรื่องการรับรู้ของพ่อแม่ของนักเรียนระดับประถมศึกษา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการศึกษาของพ่อแม่ที่ช่วยพัฒนาการศึกษาของบุตรผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เลือกกิจกรรมที่คิดว่าสามารถมีส่วนร่วมกับลูกได้ เช่น การเป็นคณะกรรมการ หรือกลุ่มต่าง ๆ ใน โรงเรียน ผู้ปกครองชอบที่จะให้ความช่วยเหลือลูกในด้านวิชาการ หากกิจกรรม นั้น ๆ สามารถทำร่วมกันกับลูกโดยตรงที่บ้านได้ ผู้ปกครองเชื่อว่า โปรแกรมการศึกษาควรขึ้นอยู่กับ ความสนใจของผู้ปกครอง มุ่งที่การเรียนรู้ของลูก การเพิ่มทักษะในการทำงานร่วมกับลูก และการให้ผู้ปกครองและลูกทำงานร่วมกัน การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจะสร้างความชื่นชมยินดี อันส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ทาวเซน (Townsend, 1999) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในโปรแกรมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่และการประสบความสำเร็จของลูกในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองบางคนเห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในโรงเรียนซึ่งจะเป็นการช่วยให้ลูกมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น นั่นคือ เด็กที่พ่อแม่ไม่มีส่วนร่วมในโรงเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำกว่าเด็กที่พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วม

พอลโลซซี (Pallozzi, 1981) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการ เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจของ โรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย สอบถาม คณะกรรมการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็น รูปแบบของชุมชนเมื่อดำเนินการจัดการศึกษาใน โรงเรียนควรร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอ นโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่ชุมชนควรคำนึงคือความรับผิดชอบในกิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

T.G. Kotze, P. J. du Plessis (2003) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษานานาชาติ นักศึกษาเองก็เปรียบดังผู้ร่วมผลิตด้านการศึกษา ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาก็สามารถเข้าใจถึงระดับความพอใจ คุณภาพและคุณค่าทางความคิด ได้ด้วยตนเองนักศึกษาก็จะทำอย่างไรเพื่อจะทำให้หน้าที่ร่วมผลิตด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากผลงานวิจัยด้านการตลาดที่ยอมรับกันมาอย่างยาวนาน ส่วนสำคัญของการมีส่วนร่วมของการมีบทบาทบริการลูกค้าและมีข้อมูลและบทสรุปจากการแลกเปลี่ยนความคิดของลูกค้าและการมีส่วนร่วมของการจัดการบริการ นำเสนอแบบจำลองใหม่ของแบบทดสอบการแลกเปลี่ยนความคิดและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการศึกษาต่อ

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีความต้องการที่จะเห็นบุตรหลานของตน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนคือแหล่งที่จะให้การศึกษอบรม และปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับบุตรหลาน และขณะเดียวกันผู้ปกครองก็ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา ในหลากหลายวิธีการตามสภาพปัจจัยพื้นฐานของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับพื้นฐานการศึกษา ด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวการประกอบอาชีพ เวลา โอกาส และแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียน